

Egy öreg fa naplója

Egy fa és környezetének élete

Kompetenciaterület:

Szociális, életviteli és környezeti kompetenciák

4. évfolyam

Programcsomag: Én és a világ

A modul szerzője: Iván Zsuzsanna

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	9-10 évesek
Ajánlott időkeret	4 × 45 perc
A modul közvetlen célja	A környezettudatos, felelősségteljes magatartás és a rendszerszemléletű, következtető gondolkodás alakítása, a lakóhely múltjának, jelenének megismerése
A modul témái, tartalma	Témák: Környezet, környezetvédelem – felelősség Tartalom: A tanulók egy öreg fa tanulmányozásával felelevenítik a fa életéről tanult ismereteket, felismerik a természet- és környezetvédelem problémáit, az ember felelősségét, valamint kutatnak a lakóhely múltjában
Megelőző tapasztalat	Életkornak megfelelő növény- és állatismeret, az erdő élete
Ajánlott továbbhaladási irány	A lakóhely vagy az iskola környék természeti és épített környezetének, kultúrtörténeti értékeinek megismerése
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önismerettel összefüggő kompetenciák: érzelmek tudatossága; önszabályozás – tekintet másokra; énhatékonyság-érzés – pozitív önértékelés Kognitív kompetenciák: problémaazonosítás, megoldás, kreativitás Társas kompetenciák: empátia, együttműködés, kommunikációs készségek Környezeti kompetenciát erősítő elemek: rendszerszemlélet, globális és helyi környezeti problémák felismerése, kritikai, kreatív, problémamegoldó gondolkodás, felelősségérzet
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember a természetben; Ember és társadalom; Művészetek; Magyar nyelv és irodalom; Matematika; Életvitel és gyakorlati ismeretek Tantárgyakhoz: környezetismeret, magyar nyelv és irodalom, matematika, rajz, technika, ének Modulokhoz: Színek, alakok az élővilágban; Életben akarok maradni
Támogató rendszer	Spencer Kagan: <i>Kooperatív tanulás</i> . Önkonet Kft. Budapest, 2001 Hortobágyi Katalin: <i>Projektkézikönyv</i> . OKI. Budapest, 1991 Kereszty Zsuzsa (szerk.): <i>Tanítói kézikönyv a szociális kompetenciák fejlesztéséhez az 1-12. évfolyamon</i> . sulinoVA Kht. Budapest, 2006

Módszertani ajánlás

A modul a gyerekek számára lehetőséget kínál arra, hogy megismerjék lakóhelyük vagy szűkebb környezetük (az adottságoktól függően) történelmét, természeti és kulturális értékeit, továbbá, hogy elgondolkodjanak és képzelődjenek ezek jövőjéről. A tanórai feldolgozásra szánt idő és az iskolai élet kötöttsége természetesen erre nem ad elegendő lehetőséget. A projektmódszer alkalmazásával azonban a pedagógus nem csak a diákok ismereteinek komplex alkalmazását, bővítését, hanem egy sor ún. kulcskompetencia fejlesztését is elérheti. A projekt eredményes megvalósítása megkívánja a tanulók előzetes kutatómunkáját. (A projekt szervezésével kapcsolatos részletes segítséget a támogatói rendszerben is megjelölt kézikönyvben lehet megtalálni.) Ezt a modul megvalósítása előtt egy héttel szervezzük meg. Az osztályközösségtől függően egyénileg, párban, csoportban ismereteket, adatokat gyűjtenek a lakóhely múltjáról, jelenéről, a természeti környezetről, és nem utolsósorban nyomoznak a környék legöregebb fája után (könyvtár, helyi lakosok, internet stb.). A szerzett anyagokat egy projektfalon helyezik el a gyerekek. Később ide kerülnek a projekt során született produktumok is.

Az öreg fa kiválasztása adja a keretet arra, hogy visszaidézzék a múltat, leírják a jelent és tervezzék a jövőt. A fa kiválasztásakor ügyelni kell arra, hogy az iskolához közel legyen (természetesen nem biztos, hogy ez lesz a legöregebb fa, de az ott élők közül a legidősebb), mert csak így tudják folyamatosan, biztonságosan megfigyelni. A kiválasztott fa életével a diákok a tanult élettani, ökológiai ismereteket, összefüggéseket gyakorlatban alkalmazzák, újakat fedeznek fel. A fa megszemélyesítésével fantáziájuk, játékosságuk, rejtett személyiségjegyeik felszínre kerülnek, formálódnak. Az egyéni megnyilvánulások a közösséget is építik. A modul célja a környezettudatos magatartás kialakítása is azzal, hogy megláttatja az ember cselekedeteinek élővilágra gyakorolt hatását.

A modul 4×45 percet igényel, ami azt jelenti, hogy tetszőlegesen, a helyi körülményeknek megfelelően megszakítható. A projekt ideális megvalósítása egy projektnap keretében lenne. (Feldolgozás szempontjából ez két napot is jelenthet.) Ez lehet egy jeles nap, például a Madarak és fák napja, a Föld Napja, a település, kerület saját napja. Jól megtervezett tanmenetekkel a modul alkalmas komplex tantárgyi összefoglalásra, félévi, vagy év végi ismeretek szintetizálására, „ellenőrzésére”. A visszajelzések a pedagógus tanulókról alkotott ismereteit szélesíthetik. A modult semmiképpen ne használjuk érdemjegy „gyűjtésére!” A modul bármelyik évszakban megvalósítható, tavasszal a legkedvezőbb, mert ilyenkor a kiválasztott fa több lehetőséget nyújt a vizsgálódásra.

A projekt a fa kiválasztásán, megfigyelésén kívül megvalósítható a tanteremben is, de ha van rá lehetőség, szervezzük a fa környékére, vagy az iskolaudvarra, parkba.

A tanulók csoportokban dolgoznak. A csoportalakításra a Tanítói kézikönyv ad ötletet. Ajánljuk, hogy a tanító az osztály igényeinek és a feladatnak megfelelően döntsön a csoportalakítás módjáról. A feladatok idejébe a csoportalakítást is beleértettük. A csoportokban a tanulók saját maguk szervezik meg a különböző szerepeket, vállalják a feladatokat: rajzolás, írás, vers- és dalszerzés, makett készítése, felolvasás, számolás, rendezés stb., kihez mi áll legközelebb.

Az A, B, C variációk szabadon választhatók, a tanulócsoporthoz, helyi lehetőségeknek megfelelően. Egy feladatra több tevékenységet is felkínálhatunk, ekkor a tanulók eldönthetik, melyik úton szeretnének haladni.

Speciális javaslatok az értékeléssel kapcsolatban

Az értékelés során előtérbe kerül a társak értékelése, az önértékelés és a közös munka értékelése is. Érdemes a projekt végén a tanulók, illetve csoportok anyagaiból kiállítást szervezni, amit akár az iskola összes tanulója megtekinthet (az érintett tanulók beleegyezésével). A projektmunkákból az iskolaújságba, sőt a lakóhely újságába is kerülhet összefoglaló. A projekt jövője miatt fontos lehet egy tanulók és a pedagógus által kitöltött kérdőív. Szokatlan és kényes része az értékelésnek, hogy a tanuló is véleményt nyilvánít, amellyel a tanító hozzászoktathatja őket a kulturált véleménynyilvánításhoz. A projekt és a folyamaton belüli fejlesztő értékeléssel kapcsolatban a Tanítói kézikönyv útmutatásai az irányadóak.

A modul mellékletei

Tanári mellékletek

P1 – Gárdonyi Géza: *A fa élete*

P2 – Szempontok

P3 – Előzetes munka

P4 – Vita

P5 – Ünneplés

P6 – Értékelőlap pedagógusok számára

Diákmellékletek

D1 – Gárdonyi Géza: *A fa élete*

D2 – Feladatlap

D3 – A napló első fejezete

D4 – A napló második fejezete

D5 – A napló következő fejezete

D6 – Zelk Zoltán: *A tölgyfa születése*

D7 – Értékelőlap a tanulók számára